

PECHÁN JÓZSEF (1875-1922)**Nagybányai részlet, 1908**

Olaj, vászon, 90,5x70,5 cm

Jelezve balra lent: Pechán József

Kezdő ár: 3 000 000 Ft / 9 677 EUR

Becsérték: 5 000 000 – 7 000 000 Ft

Estimated value: 16 129 – 22 581 EUR

PECHÁN NAGYBÁNYÁN

1908. szeptember 5-én a Palánka című újságban számol be Pechán József saját nagybányai élményeiről. „Akinek volt alkalma megcsodálni ezt a különös szépséget rejtető természetet, annak nem lesz nehéz megérteni, miért tud ekkora varázserővel hatni e város és környéke fiatal festőművészeinkre” – írja, s örömmel hangsúlyozza a csoportban alkotás fontosságát is. „Úton-útfélen találkozhattunk velük, ahogy csoportokba verődve lázasan elemzik munkáikat, vagy pedig egyedül, magukba szállva kémlelik a természetet, hogy ne csak külső jegyeit ragadják meg, hanem a belső tartalmakat is.” Elragadtatott beszámolója azt valószínűsíti, hogy a festő ekkor járt először Nagybanán, annak ellenére, hogy barátai – Ziffer Sándor, Szigeti Jenő – már korábban is invitálták a művészt.

Ebben az évben már egy feje tetejére állított közegbe cseppen bele a festő. A Czöbel által 1906-ban kirobbantott belső forradalom után, Réti István visszaemlékezései szerint Pechán társaságát a művésztelepen többek között Matisse iskolájának növendékei és a neósok alkották: Bornemisza Géza, Perlrótt Csaba Vilmos, Boromisza Tibor, Tihanyi Lajos és Ziffer Sándor.

A nagybányai ismeretségek és kapcsolatok felgyorsítják a történéseket az addig magát fotográfiból fenntartó verbászi mester körül. Bekerül a képzőművészeti élet vérkeringésébe: Párizsban jár tanulmányúton, Pes-

Pechán József: Nagybanána a Zazar felől, 1908, magántulajdon

ten művészekkel és kritikusokkal barátkozik – többek között Czöbel Bélával, Rippl-Rónai Józseffel, Ziffer Sándorral, Kernstok Károlyval, Egry Józseffel, valamint Rózsa Miklóssal és Petrovics Elekkel. Alapítója lesz a korszak legprogresszívebb kiállítótermének, a Művészháznak, amely elnökségi tagjainak sorába választja. 1914-ig rendszeresen kiállítója az intézménynek, első önálló kiállítását is itt rendezi 1913-ban.

A FESTŐ PÁLYAKÉPE 1910 KÖRÜL

Pechán József legjelentősebb alkotói korszaka az 1908 és 1914 közötti időszakra tehető. Az első, 1903-as műcsarnoki sikerét követően, a Hollósy-iskolára jellemző kissé konzervatív, plein-air piktúrája jelentősen átalakult az évtized előrehaladtával. E fordulatban nagy szerepet játszott Rippl-Rónai József 1906-os, valamint a Nemzeti Szalon 1907-es

Galimberti Sándor: Nagybanána városrészlet, 1907-1908, Rippl-Rónai József Múzeum, Kaposvár

francia impresszionista kiállítása – elsősorban Gauguin, Cézanne és Van Gogh festészetének hatása. Korábbi természetelvi képeit a szecesszió stilizált dekoratívizmusa, illetve a francia fauve festészet jegyei – összefoglaló dekoratív formák, homogén színfelületek intenzív klorit – váltják fel. Forma- és színvilága mellett megváltozik festésmódja is. Szálkás modorát elsősorban Rippl-Rónai kucoricas képei inspirálták. Pechán - akárcsak Czöbel - a homogén felületek optikai oldására használja ezt a megoldást, szemben a kaposvári mesterrel, aki még nagyobb képépítő szerepet juttat pettyegtetett színfoltjainak. Ekkor festi a *Kikötő* (1908-1910 között) a *Haditanács* (1911), az *Utcarészlet* (1911), a *Szűret a Bácskában* (1912), a *Pöstyéni táj* (1912), valamint az itt bemutatott, valószínűleg 1908-ban készült *Nagybanána részlet* című alkotását is. Ekkor forr eggyé jellegzetes stílusának minden komponense a „rajzos-szálkás” modor, a diagonális képépítés, az izzó színekkel operáló klorit, s válik életművében általánossá a Nagybanán is nagy népszerűségnek örvendő négyzetes képformátum.

A NAGYBÁNYAI VEDUTA-KÉPEK

A nagybányai kolónia életében 1908-tól jelennek meg azok a jellegzetes városképek, melyek elsősorban a fiatal neósok körében voltak népszerűek. Az új képtípus legjellegzőbb darabjai Ziffernek és Galimbertinek a főteret ábrázoló vásznai, illetve Tihanyinak az István-toronyból festett utcarészlete volt. Pechán itt bemutatott alkotása is e vedutaképek sorába illeszkedik. Bár a festmény perspektívája még hagyományos beállítást követ, röviddel később már ő is használja a nagybányaiak madárperspektíváját (*Pöstyéni utca*, 1912). E ténnyől biztosan következtethetünk arra, hogy Ziffer és a neósok újszerű komponálás módja jelentős hatást gyakorol már 1908-ban Pechán stílusára.

A városképek gyors nagybányai megjelenése az „autonóm kép” felé vezető út egyik fontos állomása a magyar fauve festészet történetében. Az apró részleteiből építkező táj- és életképek helyett, a házfalak nagy homogén színfelületei a komponálás, valamint szín- és formakísérletek számára adnak tágabb lehetőségeket. Ez lesz az előfeltétele annak a folyamatnak, mely során a neósok egyre jobban elszakadnak a kép alapmotívumától, hogy az alkotás folyamatában annak jelentőségét egyre inkább az önálló törvényekkel bíró kép és a szintetizáló intuíció számára adják át.

Pechán festészetében azonban a kép szerkesztése nem bír ekkora jelentőséggel. A *Nagybanána részlet* pasztell-hatású kloritja, a homogén színfelületek rajzos dekorativitása, inkább Czöbel 1906-1907 táján készült alkotásaihoz áll közel. Láthatólag fontosabb szempont számára a részletek finomsága és az összehatás harmóniája – sokkal inkább, mint a kép szerkesztésének kérlelhetetlen egysége. A festmény kompozíciója, az átlós irányban végigfutó hideg-meleg ellentétezés, valamint az előbbi feszültségét feloldó, harsány sárga torony motívuma egyértelműen a színek hangulati játékának biztosít teret a képen. Ez a játékoság és a dekorativitásra való hajlam oldott hangulatot, játékosabb összehatást kölcsönöz a képnek. E játékoságát Pechán élete végéig megőrzi festészetében, s e tekintetben izig-vérig szecessziós művésznek kell tartanunk őt.

Kaszás Gábor

Ziffer Sándor: Nagybanána főtér, 1908, Kieselbach-gyűjtemény

